

Att tala om familj

Lesbiskas berättelser om planerat föräldraskap

Petra Nordqvist

Homosexuellt föräldraskap och partnerskap har gradvis erkänts lagligen i ett ökande antal länder. I Sverige har bögar och lesbiska kunnat registrera partnerskap sedan 1995. Genom ändringar i adoptionslagstiftningen tilläts homosexuella år 2003 att adoptera barn. Lesbiska par var fram till år 2005 förbjudna tillträde till assisterad befruktning i Sverige. Sverige är ett av få länder i Europa som inte tillåter anonym donatorinsemination (Haimes 1992 s. 123).

Karaktéristiskt för ett lesbiskt par som får barn genom donatorinsemination är att ett barn har två mammor, varav en har burit barnet. Barnet är också genetiskt besläktat med en spermadonator. Det här är en familjekonstellation som enligt den tidigare lagstiftningen om insemination synes utmana sociala och kulturella föreställningar om familj i samband med assisterad befruktning (jfr Nordqvist 2006). Förändringarna i svensk lagstiftning antyder att dessa föreställningar under senare år har skiftat.

Att lesbiska inte har haft tillgång till assisterad befruktning innebär inte att inte lesbiska är föräldrar i Sverige. I väst har en "baby boom" ägt rum bland lesbiska och bögar under de två senaste decennierna (Haimes & Weiner 2000 s. 479). Donatorinsemination är ett av många sätt varigenom lesbiska blir föräldrar. Lesbiska i Sverige som har velat skaffa barn genom donatorinsemination har fram till 2005 antingen inseminerat privat eller sökt sig till privata kliniker utomlands.

Lesbiska som inseminerar privat, och där det finns en känd biologisk pappa, har inte automatiskt ensam rättslig status som förälder om inte donatorn officiellt har avsagt sig sitt faderskap. Mäns biologiska föräldraskap är historiskt och rättsligt prioriterat i Sverige (Bergman och Hobson 2002 s. 96f.). Biologiskt faderskap ger män rätt till vårdnad av barn och rätt att träffa ett barn, vilket positionerar både "icke-biologiska" mödrar och fäder som rättsligt illegitima.

Vilken erfarenhet har lesbiska föräldrar i Sverige som planerar föräldraskap genom donerad sperma och assisterad befruktning? Den här artikeln bygger på en explorativ studie av lesbiska pars erfarenheter av att planera föräldraskap

genom assisterad befruktning. I den undersöks hur lesbiska berättar om sin erfarenhet samt vilka likheter och skillnader som finns i sättet att skapa mening kring denna. Vidare analyseras vilka narrativa resurser, i form av diskurser, som lesbiska mödrar använder för att skapa en berättelse.

Den här studien visar att det finns en gemensam narrativ struktur för att berätta om att som lesbiskt par planera föräldraskap: i materialet framträder fem "faser" kring vilken berättelserna är konstruerade. Studien visar också att berättelserna inom dessa "faser" skiljer sig markant åt. Familj är ibland representerad genom en diskurs om "familj som praktik" och ibland genom en diskurs om "familj som biologi". Medan en diskurs om "familj som praktik" marginaliserar familj och föräldraskap som heterosexuellt, så förstärks detta implicit genom användandet av en diskurs om "familj som biologi". Artikeln argumenterar för att en analys av samtida familjeliv därför behöver omfatta båda dessa diskurser. Det kan tolkas som att lesbiska par som får barn genom donatorinsemination skapar sina berättelser utifrån en tvetydig position i relation till kulturella föreställningar om familj och föräldraskap.

Forskningsläge

Fyra forskningsfält framträder som centrala i studerandet av lesbiskas pars erfarenheter av att få barn genom donatorinsemination: familjen i det senmoderna samhället, lesbiskt moderskap och familjebildning, assisterad befruktning och reproduktiv teknologi samt föreställningar om familj och släktskap.

Familj i det senmoderna samhället och lesbisk familjebildning

En rad forskare menar att intimitet och familjeliv i ett senmodernt samhälle skiljer sig åt från ett modernt familjeliv. Giddens (1992) och Beck och Beck-Gernsheim (1995) hävdar att senmodern intimitet och familj karaktäriseras av ett individscentrerat och självreflexivt tänkande i högre utsträckning än tidigare. Silva och Smart (1999) och Stacey (1996) menar att familj numera är ett mångfacetterat, ambivalent och rörligt begrepp som innefattar både nya och gamla föreställningar. Medan föreställningen om den heterosexuella kärnfamiljen fortfar att utgöra ett prevalent familjeideal (Finch 1996 s. 15), konstituerar familjeformationer idag en mångfacetterad praktik. Bögars och lesbiskas familjeformationer har ansetts vara symboliska för de senmoderna förändringarna i familjemönster (Giddens 1992 s. 15, Stacey 1996 s. 15).

Enligt Silva och Smart (1999 s. 7), med stöd i Morgan (1999), kan familj inte längre förstås som en institution, utan beskrivs numera bättre som en social praktik. Morgan (1999) visar att nutida familj kan beskrivas i termer av något som individer "gör" snarare än "är". Familjen, enligt Morgan (1999 s. 17) har

fortfarande en framträdande ställning, men karaktäriseras idag av vissa praktiker och rutiner. Detta implicerar att i berättelser om att planera och bilda familj vore det idag väntat att finna en diskurs om familj som praktik som signifikant för att beskriva och skapa mening kring familjebildande.

Lesbiska föräldrars position har under senare år kommit att teoretiseras i allt högre grad från ett sociologiskt perspektiv. Framför allt har två olika teoretiska ståndpunkter tagit form. Det första ser lesbiska föräldrar som radikalt annorlunda, och de föreslås därför utmana traditionella, heterosexuella familjeformer (Agigian 2004, Dunne 2000, Donovan 2000, Nelson 1999). Det andra perspektivet tolkar lesbiska föräldrars och "lesbiska" familjers potential att utmana rådande familjenormer med försiktighet, och menar bland annat att de två mammorna har radikalt olika social och rättslig ställning som förälder samt att även bland lesbiska reproduceras moderskap som "biologiskt" (Gabb 2004, Lewin 1993, 1994, Saffron 1998). En möjlig tolkning av detta är att lesbiska som bildar familj skapar mening kring sitt familjebildande utifrån delvis motsägelsefulla och motstridiga familjediskurser. Det finns i dagsläget lite forskning som undersöker hur lesbiska föräldrapar använder dessa diskurser för att berätta om att planera föräldraskap och familj med barn.

Två studier har specifikt undersökt lesbiskas erfarenheter av reproduktion genom donatorinsemination. Beslutsprocessen i planerandet av föräldraskap bland lesbiska par har undersökts av Chabot & Ames (2004). De visar att lesbiskas beslutsprocess innebär att bestämma om och hur de ska bli föräldrar, vem som ska föda barnet och vilken position donatorn ska ha (Chabot & Ames 2004 s. 350). Haines & Weiner (2000 s. 493, 495), som har forskat kring hur lesbiska par tänker kring att ha en spermadonator, föreslår att donatorn måste "hanteras" ("managed", *förf. översättning*) av lesbiska, och menar att familjestrukturen därför kan förstås som flexibel.

Föreställningar om släktskap, reproduktiv teknologi och föräldraskap

Strathern (1992) menar att antropologin traditionellt sätt har teoretiserat släktskap som en hybrid av kultur och natur: "mänskligt släktskap ses som ett socialt faktum baserat på ett naturligt faktum" (cit. Strathern 1992 s. 16, *förf. översättning*). Strathern menar att släktskap förstått som "biologiskt" eller "genetiskt" är ett sätt att socialt konstruera detsamma: "biologi" och "genetik" utgör sociala symboler för att skapa mening kring släktskap. Carsten (2001 s. 32) menar att idén om släktskap som "biologiskt" eller "genetiskt" implicerar en föreställning om att substanser överförs från föräldrar till barn. I den euroamerikanska föreställningen om släktskap, och föreställningen om socialt släktskap som baserat på vad som är "naturligt", utgör det heterosexuella samlaget

som reproduktiv metod en central referenspunkt. Yanagisako och Collier (1987) menar att kön, heterosexualitet och släktskap implicerar och konstituerar varandra.

Reproduktiv teknologi som assisterar befruktning utmanar dessa föreställningar om föräldraskap och släktskap. Jag definierar här reproduktiv teknologi som assisterar befruktning som befruktning som sker med annan metod än heterosexuellt samlag. Inbegripit i detta är bland annat lesbiska som inseminerar hemma. Reproductiv teknologi har framför allt teoretiserats från ett heterosexuellt perspektiv och betraktats som "ny" genom att den implicerar nya och andra sätt att förstå heterosexuell familj och släktskap (Edwards 2000, Franklin 1997, 2001, Ragoné 1998, Strathern 1992, 1995, Thompson 2001). Bland annat menar Ragoné (1998), Strathern (1992) och Thompson (2001) att definitionen av "mamma" och "pappa" inte längre kan tas för given, eftersom ny reproduktiv teknologi kan kräva nya och/eller explicita definitioner av vad som utgör föräldrar, familj och släkt. Thompson (2001) visar att en konsekvens av reproduktiv teknologi är att "biologiska" band inte nödvändigtvis implicerar eller definierar släktskap. Istället används "biologi" och "gener" som sätt att beskriva och skapa mening kring socialt meningsfulla kategorier (Thompson 2001 s. 176). Franklin (1997, 2001) och Hertz (2002) menar att föräldraskap som heterosexuellt och biologiskt både utmanas och återskapas genom förståelsen av reproduktiv teknologi.

I en numera klassisk studie visar Weston (1991) att familj i kontexten av bögar och lesbiska ses som en fråga om både val och biologi. Detta, menar Weston, utmanar "biologi" som det enda sättet att förstå släktskap. Släktskap inom familjer med lesbiska mödrar är mycket ringa utforskat. Hayden (1995), i likhet med Weston (1991), menar att "biologi" i dessa familjer utmanas då det utgör ett av flera sätt att förstå släktskap. Jones (2005) visar att lesbiska mödrar bland annat tolkar donatorn som en implicit etnisk och rasmässig länk mellan mammorna och barnet, liksom som att det genom honom skapas en biologisk länk mellan syskon. Litteraturen tycks visa att medan "biologi" inte utgör den enda diskursen genom vilken släktskap förstås inom lesbiska familjer, utgör den en prominent diskurs.

Ryan-Flood (2005) är ensam om att tidigare ha undersökt svenska lesbiska som får barn genom donatorinsemination med fokus på hur faderskap omtalas. Ryan-Flood menar att en diskurs om barnets "behov av en manlig förebild" är dominant bland lesbiska föräldrar som får barn genom donatorinsemination.

Metod och metodologi

Givet att den undersökta gruppen lesbiska mödrar är en socialt utsatt grupp har den här studien utförts så att forskningsetiska frågor om att kunna garantera deltagarna i studien anonymitet, en god intervjupraktik och signerat medgivandet om att delta i studien, varit tongivande. Alla personliga uppgifter i artikeln har därför anonymiserats och namn och ålder avidentifierats.

Studien är baserad på material från sju djupintervjuer med lesbiska kvinnor som i par har planerat föräldraskap genom assisterad befruktning och nu väntar barn eller har blivit föräldrar. Det här är en grupp som är svår att nå och urvalet är därför inte att betrakta som representativt. Intervjupersoner kontaktades dels genom en internetbaserad kontaktlista för bögar och lesbiska med barn och dels genom snöbollsmetoden från personliga nätverk. De familjer som representerades i intervjuerna är lokaliserade i två större städer i södra Sverige.

Intervjupersonerna intervjuades antingen enskilt eller i par. Totalt intervjuades kvinnor från sju familjer ($N=7$). Fem intervjuer var individuella och två intervjuer var med par och totalt deltog nio kvinnor i åldrarna 30 och 42 år. Deltagarna hade alla inseminerat på klinik utomlands i Danmark (3), Holland (1), Finland (1) och USA (1). Familjerna har valt att inseminera med en känd donator (1), med en donator vars identitet kan göras känd (3) och anonym donator (3).

Djupintervjuer användes som metod för att undersöka hur intervjupersonerna själva skapar mening kring och berättar om sina erfarenheter (Mason 1996 s. 22f.). Denna intervjuform uppmuntrar till flexibilitet och för intervjupersonen att med egna ord beskriva sin erfarenhet. Narrativ forskningsmetodik visar att en kronologisk berättelsestruktur uppmuntrar berättaren att återge intentionerna bakom beslut eller handlingar (Czarniawska 2004 s. 43). I intervjusituationen innebar detta att jag i enlighet med Chase (1995 s. 5) efterfrågade vad processen hade betytt för deltagaren. En narrativ metod har tidigare visat sig användbar för att undersöka ambivalensen i berättelser om familjeliv (Hicks 2005, Kelly 2005).

En växande litteratur visar hur personliga narrativ utgör berättelser om erfarenheter som konstrueras i relation till den sociala och kulturella kontext och situation i vilken de skapas (Jackson 1998, Plummer 1995, 2001, Whisman 1996). Holstein och Gubrium (2000 s. 104) menar att narrativ både konstrueras aktivt av berättaren och formas och begränsas av de narrativa resurser, såsom diskurser, som finns att tillgå. Narrativ ger inblick både i vilken frihet och agens människor har, samt en förståelse av hur kulturella och sociala strukturer formar det sätt på vilket erfarenhet kan omtalas (Lawler 2003).

En narrativ analys har använts för att undersöka de "delhistorier" ("plots",

förf. översättning) genom vilka den större berättelsen om att planera föräldraskap konstrueras och fås att framstå som "naturlig" och självklar (Lawler 2003 s. 250). Ett narrativ har analyserats som en sekvens som struktureras i och genom tid, och som formas genom konstruerandet av så kallade "faser". Inom en "fas" framträder kluster av meningsskapande; dessa utgör olika sätt att berätta om en "fas" (Miles and Huberman 1994 s. 204). Materialet har analyserats i syfte att utforska innehållsmässiga likheter och skillnader i det narrativa materialet (Lieblich *et al.* 1998 s. 13).

Den här studien är gjord med fokus på berättelse om att planera föräldraskap. Närliggande berättelser om insemination, födsel och livet som lesbisk förälder diskuteras inte här på grund av brist på plats.

Berättelser om att planera föräldraskap

Den process som lesbiska par går igenom innan de påbörjar försöka bli gravida var för de intervjuade kvinnor en tidsmässigt lång och reflekterande period. Som Jenny, 35, uttrycker det "Det är inte så att man träffas och gifter sig och nio månader efter kommer [barnet]". I kontexten av lesbiska kvinnor som skaffar barn tillsammans måste istället planerandet av ett barn ses som en omfattande reflekterande process, vilket finner stöd i Giddens (1992) studie om intimitet som reflexiv i ett senmodernt samhälle.

Följande analys är strukturerad i enlighet med de narrativa "faser" som framträder som gemensamma i de olika berättelserna om att planera föräldraskap. Fem prominenta faser återfinns i berättelserna:

1. En uttalad längtan efter barn
2. Att besluta vem som ska föda barnet
3. Att relatera till en donator
4. Att välja en donator
5. Att etablera en syskonrelation

Inom dessa faser skiljer sig dock berättelserna markant åt och meningsskapandet grupperar sig i olika kluster. Följande analys följer därför en dubbel struktur: jag ämnar dels diskutera de faser som uppträder som gemensamma för de olika berättelserna, samt diskutera variationen inom dessa.

Fas 1. En uttalad längtan efter barn

Gemensamt för de olika berättelserna är en uttalade längtan efter barn. Framför allt skiljer sig berättelserna åt mellan de kvinnor som alltid har ansett sig vilja ha barn och de som tidigare har haft en annan inställning. Så här berättar Åsa:

Jag har alltid tänkt, jag vet inte hur, men jag har nog alltid tänkt så här jag kommer nog ha barn nån gång i framtiden. [...] Outtalat alltså ogenomtänkt mer en känsla

kanske än en tanke. Men även när jag var tjugosju och aldrig hade haft ett förhållande ens med en man liksom så där så tänkte jag ändå. (Åsa, 30)

I Åsas berättelse har längtan efter barn alltid funnits där, och Åsa beskriver hur hon alltid har vetat att hon vill ha barn. Den här berättelsen fungerar också som ett sätt att naturalisera Åsas ”större” berättelse om att bestämma sig för att skaffa barn (Lawler 2003 s. 246). En sådan berättelse skiljer sig till sin struktur från till exempel Katarinas berättelse. Hon berättar om hur hon har svängt i sin längtan efter barn:

Jag har inte velat ha barn faktiskt innan nej faktiskt inte alls. [...]. Men jag tror att anledningen varför jag inte ville ha barn var att jag förknippade barn med män. Och jag ville inte va tillsammans med en man. Jag tror att det var det det handlade om. Det förstod jag inte då liksom. För jag förstod inte det fanns en möjlighet att faktiskt kunna ha ett barn med en kvinna. [...] Men sen alltså, jag kan säga så här jag vet inte om man ska kalla det för biologisk klocka för jag vet inte om det finns nåt som heter det men jag upplevde [...] Men jag vet att det var så här, jag vaknade en morgon och det var alltså, det var ingen överdrift och då sa jag till Ellen du jag vill ha barn. Och då var det så, alltså jag vill ha barn nu. Alltså det var verkligen mer eller mindre så. (Katarina, 33)

Katarinas berättelse är mer detaljerad än Åsas, och hon berättar om hur och varför hennes längtan efter barn har förändrats. Enligt Whisman (1996 s. 74) signalerar den detaljerade berättelsen om en förändring också ett sätt att berätta om ett förändrat själv. Signifikant för fasen ”berättelser om att längta efter barn” är dels hur en sådan längtan görs explicit av deltagarna i studien, och dels att berättelserna framför allt antar de två ovanstående formerna: en där berättelsen om själv och längtan efter barn konstrueras som konstant, och en där längtan i sig har förändrats och därför behöver förklaras. Den senare kräver också en annan berättelsestruktur. Karin och Jenny som liksom Katarina hade ändrat sin uppfattning om barn förklarar även de sin förändrande ståndpunkt med referens till en ”biologisk klocka” eller ”hormoner”. Detta kan förstås som en diskurs som möjliggör för kvinnor att på ett kulturellt ”godkänt” sätt förklara att de har ändrat åsikt om barn. Karin som har ett kritiskt förhållningssätt till en ”hormonell” diskurs, hittar inget annat sätt att förklara sin förändrade position:

Jag vet inte varför jag vill ha barn egentligen det är nåt mysterium som ja – jag vet inte tänka att det är nåt så här hormonellt utan jag vill så här tänka att det är ja vet inte vad – ja jag vet faktiskt inte riktigt. (Karin, 31)

Materialet tycks visa hur en socialt predestinerad, biologisk process utgör en dominerande diskurs som formar det sätt varpå det är möjligt att tänka kring en förändrad vilja att få barn.

Fas 2. Att besluta om vem som ska föda barnet

Den fas genom vilken kvinnorna i studien berättar om beslutet om vem som ska föda barnet formas framför allt av kvinnornas varierande vilja att vara gravida och föda barn. För en del par framstår detta som ett enkelt beslut baserat på att en ville föda och den andra inte ville. För Katarina och Ellen var beslutet sådant och upplevdes därför som enkelt, men Katarina kände också en tvekan kring vad detta skulle innebära i relation till barnet. Hon undrade över om Ellens kärlek till barnet kanske skulle vara mindre än hennes egen:

Men Ellen sa det absolut. Hon sa att för mig spelar det ingen roll vem som bär barnet men det spelar roll att vi har ett barn ett gemensamt barn sa hon. (Katarina, 33)

Efter Ellens försäkran om att vem som har fött barnet inte spelar någon roll för hennes delaktighet i barnet beskriver Katarina att hon kände sig lugnare. Citatet visar olika sätt att konstruera mening kring föräldraskap. "Förälder" förstådd som en "biologisk" kategori marginaliseras, och istället konstrueras föräldraskapet som tvåsam och som något som mödrarna skapar tillsammans. Detta kan tolkas som att familj förstås i termer av praktik (Morgan 1999). En biologisk länk till mamman som föder barnet eller till spermadonatorn saknar här mening för att positionera båda mammorna som föräldrar.

I flera av kvinnornas berättelser om betydelsen av vem som har fött barnet, beskrivs det här valet i relation till föreställningar om vilken roll "biologiskt" släktskap spelar, en diskurs som implicerar en kulturell föreställning om föräldraskapet som heterosexuellt (Yanagisako and Collier 1987). Medan till exempel intervjupersonen Lena förstår sitt eget föräldraskap utifrån moderskap som "biologiskt", relaterar andra deltagare till biologi som en idé om släktskap som personer i deras närhet förhåller sig till. Så här berättar Åsa kring valet om vem som skulle föda:

Vi pratade om familjegrejen att, hela min familj bor här, det gör inte hennes. Att min familj kanske skulle se, att om jag föder [barnet] för att folk tänker biologiskt som en sån här förlängning av min [familj]. Om hon då skulle få det, så skulle hon känna sig lite mer trygg kanske. Fast vi ville ju inte tänka så, biologiskt, biologistiskt men märkte att vi gick – att det också var en anledning" (Åsa, 30)

För Åsa och hennes partner Veronica var tanken på biologiskt släktskap något som kom att spela roll i relation till hur paret reflekterade över barnets far- och morföräldrar i relation till mödrarna. Biologi representeras här som en länk mellan barn, mor och morföräldrar och fungerar som ett sätt att förklara hur en trygg position kan skapas för den mamma som bor långt från sina egna föräldrar. Släktskapet beskrivs som en länk bestående av biologisk substans mellan olika generationer (Carsten 2001). Lena som själv har fött sitt och Sofias

barn, men inte ska föda deras nästa barn, menar på motsatt sätt att hon tror att hon kommer känna att hennes första barn är mer "hennes" eget.

I denna fas förekommer både en idé om föräldraskap och släktskap som praktik, det vill säga som något mammorna skapar tillsammans, samt en idé om "biologiska" band som en annan diskurs om släktskap som kvinnorna skapar mening genom. Enligt Strathern (1992 i Hayden 1995 s. 45) är sättet på vilket "biologi" anses beskriva släktskap alltid en fråga om val.

Fas 3. Att relatera till donatorn

Gemensamt för alla berättelser om att planera föräldraskap var reflektionerna kring hur mammorna ville förhålla sig till spermadonatorn. Linda beskriver de olika alternativ som hon och hennes partner reflekterade kring. De funderade hur de skulle gå tillväga och kände ett behov av att argumentera för sina val:

Antingen då skulle vi ha en pappa till barnet eller så skulle vi skaffa barn inom våran relation, och inte ha, nån inblandad. Eller ska vi ha en känd person som finns där ibland. Eller ska vi importera sperma från USA med en känd, ja. Så det var väldigt mycket tankar liksom kring det hela och, det fanns – även fast man kan tycka att det finns ju inte så många alternativ, insemination, ja men sen finns det det här och det här och det här och det här ska man tänka på och ta ställning till och – veta varför man gör det. (Linda, 31)

I den här fasen samlar sig berättelserna i olika kluster beroende av valet av hur de som föräldrar och barn, och som familj, ska relatera till en donator. Fyra kluster av berättelser framstår som signifikanta i den här fasen: att utvärdera donatorns position som pappa, som en känd person, som en person vars identitet kan bli känd och som anonym. Dessa berättelser beskrivs i det två följande sektionerna.

Donator och/inte pappa

Att reflektera över donators position i relation till barnet förekom som en fas genom vilken de lesbiska mammorna berättade om sitt planerande av föräldraskap. Medan ett par sa sig ha velat ha en donator som också var en aktiv pappa, berättade de andra paren om sina tankar kring problemen som detta kan innebära. För Anne och hennes fru var det enkelt att fatta beslutet om att inte ha en "aktiv pappa":

Petra: Visste ni då att ni inte ville ha nån aktiv pappa? Eller, jag vet inte vilka begrepp som ni använder.

Anne: Ja vi visste att det var vi som skulle vara föräldrar. (Anne, 37)

I Annes berättelse likställs en aktiv pappa med att vara förälder. Genom att beskriva sig själv och sin partner som föräldrarna, positioneras och konstrueras donatorn som ytterligare en förälder, och som därför är önskad. På ett liknande sätt återger Katarina sina och Ellens tankegångar kring att välja donatorns position:

Men så tyckte fortfarande vi båda två, ja men att inte alls liksom ha nån pappa liksom, är det riktigt bra liksom. Och så började vi fundera liksom ja men varför skulle det vara dåligt? För det är ju inte pappa som är egentligen alltså den viktiga figuren. Den figuren som är viktig det är kanske att barnet har två stycken föräldrar. Och så började vi fundera på det och då kän – började vi känna båda två det här flyttandet hit och dit liksom det ger inte tryggheten för barnet heller. Plus det här att det är fyra olika viljor att man kanske börjar tjafsa och dom vill det och vi vill det [...]. Alltså att det blir liksom, det kan bli fel på nåt sätt. (Katarina, 33)

Också i Katarinas berättelse konstrueras donatorn som förälder. Katarina beskriver hur hon och hennes fru redan ger barnet trygghet i och med att de uppfyller kravet på att vara två föräldrar, och menar att det kan skapa större otrygghet för barnet att ha en tredje förälder. Föräldraskap är här förstått genom en diskurs om föräldraskapet som tvåsam, vilket återspeglar en heterosexuell idé om föräldraskap. Men i och med att en "pappa" konstrueras som "förälder" rekonstrueras föräldrabegreppet som könlöst. En donator är således inte nödvändigtvis en pappa eller en förälder, och därmed kan han positioneras som utanför familjen. På så sätt fragmenteras föräldrabegreppet och konstrueras utanför en diskurs om "biologi". I enlighet med vad Strathern (1995) påstår så skapas familj som separat från släkt vid användandet av reproduktiv teknologi. Linda menar att hon och hennes fru Anette upplevde det som att donatorn som en tredje aktiv förälder skulle kunna ifrågasätta deras eget föräldraskap. De var rädda att detta kunde skapa en kategori av "riktiga" föräldrar och en av "sekundära" föräldrar:

[Vi hade några kandidater,] men det kändes inte riktigt bra och så där. En ganska nära vän och hur skulle det bli då ifall jag och den här vännen på nåt sätt skulle det bli som att andra såg på oss som ett par då. Och att [min fru] var lite mer så co-parent men att det var vi som var de verkliga föräldrarna då, pappan och mamman. (Linda, 31)

"Biologiskt" föräldraskap framstår som en narrativ resurs genom vilken föräldraskap, och "riktigt" föräldraskap kan tolkas av andra. Medan Linda, Katarina och Anne här förhåller sig till denna diskurs för att berätta om valet av donatorns position, menar de att "biologiskt" föräldraskap inte definierar en förälder. Det kan tolkas som att föräldraskap istället konstrueras som en praktik (Morgan 1999 s. 16), och som att detta mammornas "föräldraskap som praktik" utmanar en idé om föräldraskap som "biologiskt".

Vem är donatorn? Att veta, att kunna ta reda på eller att inte veta

Kvinnornas berättelser om hur de ville och valde att donatorn skulle figurera i relation till deras föräldraskap och i relation till barnet, formas i tre övergripande kluster: att välja en känd donatorn, att välja att kunna ta reda på dem det är, och att välja en anonym donator.

Ett par, Jenny och Matilda, har inseminerat med sperma från en person som de känner. För några andra deltagare var detta en önskvärd lösning, men det visade sig omöjligt att finna en person som ville finnas där på ett sätt som var önskvärt för mammorna. För Matilda och Jenny, som inseminerade på klinik med sperma från en person som de hittat genom att annonsera på internet, var valet av en känd person ett val av att känna till barnens genetiska ursprung:

Nej vi bara kände liksom att vi ville ändå ha full koll på det genetiska ursprunget. [...] Ja att vi ville ha en känd donator som, skulle vara som en, ja farbror. Att han skulle vara med i den utvidgade familjen men att han inte skulle ha en aktiv papparoll. (Jenny, 35)

För Jenny och Matilda likställs inte genetiskt ursprung med föräldraskap, men spermadonatorn anses utgöra en viktig gestalt genom sin position som "genetiskt" ursprung. Thompson (2001) menar att släktskap som "genetik" och "biologi" utgör flexibla diskurser som socialt representerar meningsfulla kategorier om släktskap. Donatorn avskiljs i Jennys berättelse från familjen, men återfår en position som "släkt" i och med att han placeras i en utvidgad familj.

Andra par i studien berättar om valet av att inseminera med sperma från en person vars identitet kan bli känd för barnet. Lena och Sofia försökte hitta en donator som också skulle vara en aktiv pappa. När det inte gick valde de att beställa sperma från en utländsk spermabank där barnet senare kan söka upp donators identitet. För Lena kändes detta som en viktig del av föräldraskapet: "För mig kändes det viktigt att barnet kunde få reda på vem donatorn var." (Lena, 39). Lena berättar att detta kändes som den säkraste lösningen för barnet om detta skulle bli nyfiket och vilja ta reda på vem donatorn är. För Anne och Åsa, som också har använt en donator som kan bli känd, var det valet av land och klinik som avgjorde donatorns position, snarare än en egen önskan om att "kunna veta". De fäster inte heller något värde vid "att veta".

Tre föräldrapar hade använt sig av anonym donatorinsemination. För några var detta en lösning när andra lösningar redan hade prövats, men som inte hade ett värde i sig. För Katarina var detta dock en lösning som hon och Ellen bestämde sig för efter att ha tänkt igenom andra möjligheter. En rädsla för att en känd donator inte skulle uppfylla sin del av avtalet och därmed kunna sätta mammornas rättsliga föräldraskap på spel fick dem att bestämma sig för en anonym donator.

Som denna fas visar används varierande diskurser om familj som biologi, genetik och praktik för att berätta om valet av relation till donatorn och hur en donator skiljer sig från en förälder. Bland respondenterna var tankarna kring vad som konstituerar föräldraskap varierande, och det går inte att finna en gemensam erfarenhet. Istället visar materialet på olika möjligheter att konstruera och skapa mening kring och använda olika narrativa resurser för att berätta om att planera föräldraskap genom donatorinsemination.

Fas 4. Att välja en donator

Valet av donator framträder som en fjärde fas i berättelser om att som lesbiskt par planera föräldraskap. Denna fas formas framför allt i två olika kluster: berättelser från deltagare som har valt en donator utifrån att han fysiskt liknar en eller båda mammorna, och berättelser från de deltagare som inte har velat välja donator efter utseende.

Flera av kvinnorna i studien berättade att de hade önskat en donator som gjorde att barnet skulle likna dem utseendemässigt. Detta val av donator kan sägas likna det heterosexuella användandet av donatorinsemination där donatorns utseende väljs så att en heterosexuell familj genom donatorinsemination kan "passera" som en "genetisk" familj (Haines 1990 s. 157). Detta trots att den lesbiska familjen implicit till sin konstitution ifrågasätter "biologi" som meningsfull diskurs för att definiera föräldraskap (jfr Carsten 2001, Jones 2005). I likhet med Jones (2005) kunde valet av donator för de deltagande kvinnorna innebära ett val av "rasial"/etnisk bakgrund:

Det är ju inte rasism men om man nu ska göra det här och vill att det ska flyta in och inte generera alltför många frågor då kanske det känns konstigt att välja liksom Afro-American Cherokee Japanese Germany som ursprung. (Lena, 39)

Att "flyta in" är i den här utsagan är ett sätt för barnet att rasmässigt likna mammorna. Också Karin funderade i intervjun kring värdet av att barnet liknar mammorna så att det inte behövde undra om sitt ursprung när det såg sig själv i spegeln. Med önskan om att barnet utseendemässigt ska "likna" sina mammor, konstrueras en imaginär genetisk länk mellan förälder och barn vilken fungerar som en strategi för att "normalisera" barnets bakgrund och socialt återskapa den "genetiska" familjen. Här används en diskurs om föräldraskap som en genetisk, och därmed implicit heterosexuell och etnisk kategori, men i kontexten av två lesbiska föräldrar. En diskurs om "biologi" och "genetik" används på så sätt selektivt i narrativen genom att den ges mening för att visuellt representera en familj, men inte för att konstruera föräldraskap. En sådan diskurs används också kreativt: familj som "genetik" behöver inte konstrueras som släktskap genom biologiska substanser (jfr Carsten 2001).

En diskurs om familj som "genetisk" kan här tolkas som använd för att konstruera och normalisera föräldraskap och familjeband.

För Anne, Linda och Åsa var tanken om valet av donator efter utseende främmande. Så här berättar Linda:

Det är jättesvårt liksom att förstå den delen att det skulle vara så viktigt att han var lik mig ändå. Och just det där när man skulle välja då eller ha önskemål om, ögonfärg och hårfärg och sånt där. Och liksom då var det spontana att jaha nej men det spelar väl ingen roll. Liksom, vad har det för betydelse? Ja så ja men ni måste ändå – tänk ändå liksom att, i och med att inte du föder barnet Linda så välj ändå en donator som har brunt hår och blåa ögon liksom. Tänk ja okej då gör – liksom whatever. Vi gör väl det. Så kommer [barnet] ut och har blont hår och gröna ögon liksom (skrattar). Så det ja det känns så bisarrt hela den delen liksom (Linda, 31)

För Linda är valet av donators utseende ett ovälkommet val i processen att planera föräldraskap, och ett val som presenterades som att det kom från kliniken snarare än en önskan som Linda och hennes fru själva hade. Linda menar också att valet av donators utseende som ett sätt att determinera donators utseende är ett osäkert val. För Åsa upplevdes valet av donators utseende som sett ett rasistiskt, och därför ovälkommet, val. Jenny och Matilda, som annonserade efter en känd donator, representerar en tredje position och menar att de valde en donator efter personlighet för att känna att de hade kontroll över det genetiska ursprunget.

Fas 5. Att etablera en syskonrelation

För många av kvinnorna i studien blev beslutet om att skaffa eventuella syskon en del av planerandet av den första graviditeten. I flertalet fall tillfrågades de om de ville köpa mer sperma från samma donator och "spara" på kliniken för nästa graviditet. I de här berättelserna framträder konstruktioner av syskonskap som definierat som "biologiska" band. Frågan om vilken betydelse "biologiska" syskonband har upplevdes av flera respondenter som komplex och de ville i övrigt inte beskriva familjeband i termer av "biologi". För att etablera syskonskap används dock en diskurs om "familj som biologi". Så här berättar Karin:

Vi har sparat, vi har köpt åtta portioner till, eller vi har åtta portioner kvar av samma sperma som är lagrad [på kliniken]. Så att [barnet] kommer få ett syskon då som är biologiskt. Så. Och då kan man ju undra varför det är så viktigt egentligen. Men jag tror alltså nån stans att biologin är så viktig i samhället så kan man tycka vad man vill om det. Men det kommer tror jag spela roll för [barnet] och det är nya barnet att dom har ett biologiskt band. [...] Alltså det skulle inte kännas riktigt rätt att nästa barn skulle veta vem pappan var och inte det här. (Karin, 31)

Familj som "biologi" får betydelse i Karins berättelse för att etablera en syskonrelation mellan barnen. Familj som "biologi" är i det här fallet konstruerat som en substans som binder syskon samman (jfr Hayden 1995 s. 52). På det sättet används en diskurs om biologi som ett sätt att skapa mening kring vad som skapar syskonskap mellan barn. Den anses dock inte relevant i relation till att etablera föräldraskap: det finns ingen antydning om att en biologisk substantiell länk mellan donator och barn har någon betydelse. I likhet med Thompson (2001) kan den biologiska diskursen om familjeband här ses som ett sätt att konstruera kategorier som är socialt meningsfulla. I Karins utsaga sker en glidning mellan vikten av att det finns ett biologiskt band mellan syskon, och att inte vilja riskera att ett av barnen kan ta reda på vem pappan är när inte det andra kan göra det. På så sätt flyter "biologi" som substans och värdegivande diskurs, över i en annan socialt konstruerad "social" diskurs om att "kunna ta reda på" vem donatorn är. Således används en diskurs om familj som "biologi" selektivt och kreativt även i berättelser om att skapa syskonrelation.

Materialet visar också att syskonskap kan konstrueras utifrån en social diskurs om ursprung. Linda berättar att hon och hennes fru Anette inte har köpt mer sperma vid kliniken men däremot har bestämt sig för att återvända till samma klinik så att båda barnen har en okänd donator. Detta upplevs som att sätt att ge båda barnen samma bakgrund. I denna utsaga definierar bara en "social" kategori av plats och donatoranonymitet syskonskap och ursprung.

Sammanfattande slutdiskussion

Den här artikeln har syftat till att beskriva de gemensamma faser genom vilka lesbiska par berättar om sina erfarenheter av planera föräldraskap genom assisterad befruktning och spermadonation. Den har också syftat till att undersöka likheter och skillnader i berättelserna samt de narrativa resurser som används för att beskriva och berätta om denna erfarenhet.

Studiens kontext och design begränsar hur generella studiens resultat kan anses vara. Exempelvis är den lagliga och kulturella kontexten avgörande för hur narrativ skapas (Plummer 1995). Berättelserna konstrueras också utifrån en specifik vit medelklassposition i Sverige. Detta är bland annat tydligt i att flertalet kvinnor har rest utomlands och privat bekostat inseminationen som kan komma att kosta tiotusentals kronor. Analysen av innehållsmässiga likheter mellan olika narrativ innebär vidare att individuella berättelser och faser inte har fångats upp i analysen.

I berättelserna om att planera föräldraskap måste kvinnorna positionera sig och göra explicit vad som representerar en familj, vad som konstituerar föräldraskap, hur mening skapas kring donatorn och valet av donator. Fem specifika faser framträder som gemensamma för lesbiska pars berättelser om att

planera föräldraskap: en uttalad längtan efter att få barn, beslutet om vem som ska föda barnet, att relatera till en donator, att välja en donator samt att etablera en syskonrelation mellan flera barn. Även reproduktiv teknologi som används inom en lesbisk kontext väcker frågor om familj och släktskap som kulturellt ses som "givna" (jfr Franklin & Ragoné 1998 s. 8). Narrativa resurser om familj, släktskap och föräldraskap tillåter kvinnorna i studien att skapa mening kring den här processen. Ofta är dessa diskurser motsägelsefulla och sättet på vilket de olika faserna förstås och hanteras skiljer sig åt mellan olika faser och olika narrativ.

Dominanta diskurser som används för att konstruera en berättelse om att planera föräldraskap är familj som "praktik" eller som "biologi". Medan "familj som praktik" är signifikant för att konstituera föräldraskap och för att beskriva båda mammorna som föräldrar, så framträder "biologi" som ett sätt att skapa mening kring likhet mellan barn och förälder, samt för att skapa en syskonrelation. Föräldraskapet blir fragmenterat, och "biologi" som diskurs används selektivt och kreativt av kvinnorna för att skapa en berättelse (jfr Strathern 1995, Thompson 2001).

Materialet visar intressanta förändringar i relation till tidigare forskning. Sättet på vilket berättelser skapades om donatorn i relation till mammorna och barnet, och konstruerandet av honom som utanför familjen, skapas narrativt genom att positionera honom som en tredje, och därför ovälkommen, förälder. Donatorn positioneras dock inte i relation till familjen och till mammorna som en man som är förälder, det vill säga som en "könad" förälder. Ryan-Flood (2005) har tidigare argumenterat för att lesbiska i Sverige helst väljer att ha en känd donator eftersom det ger barnet "en manlig förebild". Denna preferens för ett "könat" föräldraskap står inte att finna i den här studien.

Diskurser om familj som "praktik" eller som "biologi" relaterar på olika sätt till en normativ diskurs om "familj" som heterosexuell. Medan en diskurs om "familj som praktik" synes marginalisera föräldraskap som könat och därmed utmana det som en heterosexuell kategori, så återskapas detsamma i en diskurs om familj som "biologi" i vilken släktskap och föräldraskap förstås som en överföring av substanser från förälder till barn (Carsten 2001, Yanagisako & Collier 1987). Användandet av dessa olika diskurser kan därför säga både utmana och återskapa föräldraskap och reproduktion som heterosexuell.

Resultaten här utmanar de teoretiska ramverk som beskriver familjer med lesbiska mammor som att de antingen utmanar den heterosexuella familjeideologin eller reproduceras moderskap som biologiskt. I likhet med Jones (2005) menar jag att medan vissa berättelser kan utmana heterosexuella föreställningar om familj, är inte detta implicit för gruppen familjer med lesbiska mödrar. Den här studien visar att kvinnor i den här positionen förstår sitt

föräldraskap genom diskurser som delvis marginaliserar, och delvis återskapar, föräldraskap och släktskap som "biologiskt". Detta visar lesbiska mödrars mångtydiga position: socialt och kulturellt.

Studien stödjer forskning som förstår familj i det senmoderna samhället som en hybrid mellan gammalt och nytt (Silva & Smart 1999). Materialet tycks visa att den nutida familjen enbart förstådd i termer av "praktik" (Morgan 1999) och som avskild från blodsband (Strathern 1995) inte utgör ett tillräckligt inkluderande ramverk. Studien visar att både "biologi" och "praktik" är narrativa diskurser som lesbiska föräldrar använder för att positionera och skapa mening kring familj, föräldraskap och släktskap. Dessa förefaller vara signifikanta och motsägelsefulla diskurser för att tala om familj i det senmoderna samhället.

Tack!

Den här artikeln tillägnas de kvinnor och par som generöst välkomnade mig att ta del av sina erfarenheter, tankar och tid. Tusen tack för Er hjälp!

Jag vill också tacka mina handledare professor Hilary Graham och professor Stevi Jackson samt personalen vid Centre for Women's Studies vid universitetet i York, England, för allt stöd i studier och uppsatsarbete.

Not

Den här artikeln bygger på författarens mastersuppsats "Procreation matters : Swedish lesbian mothers' narratives of planning parenthood through donor insemination and IVF", September 2006, Centre for Women's Studies, University of York, Storbritannien.

Litteratur

- Agigian, A. (2004) *Baby steps : how lesbian alternative insemination is changing the world*. Middletown: Wesleyan University Press.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (1995) *The normal chaos of love*. Cambridge: Polity Press.
- Bergman, H. & Hobson, B. (2002) "Compulsory fatherhood : the coding of fatherhood in the Swedish welfare state" i B. Hobson (red) *Making men into fathers : men, masculinities and the social politics of fatherhood*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carsten, J. (2001) "Substantivism, antisubstantivism and anti-antisubstantivism" i S. Franklin & S. McKinnon (red) *Relative values : reconfiguring kinship studies*. Durham: Duke University Press.
- Chabot, J. & Ames, B. (2004) "It wasn't 'Let's get pregnant and go do it': decision making in lesbian couples planning motherhood via donor insemination", *Family Relations*, 53(4) s. 348–356.
- Chase, S. (1995) "Taking narrative seriously : consequences for method and theory in interview studies" i R. Josselson & A. Lieblich (red) *Interpreting experience : the narrative study of lives*. Thousand Oaks: Sage.
- Czarniawska, B. (2004) *Narratives in social science research*. London: Sage.
- Donovan, C. (2000) "Who needs a father? : negotiating biological fatherhood in British lesbian families using self-insemination", *Sexualities* 3(2) s.149–164

- Dunne, G. (2000) "Opting into motherhood : lesbians blurring the boundaries and transforming the meaning of parenthood and kinship", *Gender and Society*, 14(1) s.11–35.
- Edwards, J. (2000) *Born and bred : idioms of kinship and new reproductive technologies in England*. Oxford: Oxford University Press.
- Finch, J. (1996) "Women, 'the' family and families" i T. Cosslett *et al.* (red) *Women, power and resistance : an introduction to women's studies*. Buckingham: Open University Press.
- Franklin, S. (1997) *Embodied progress : a cultural account of assisted conception*. London: Routledge.
- (2001) "Biologization revisited : kinship theory in the context of the new biologies" i S. Franklin & S. McKinnon (red) *Relative values : reconfiguring kinship studies*. Durham: Duke University Press.
- Franklin, S. & Ragoné, H. (1998) "Introduction" i S. Franklin & H. Ragoné (red) *Reproducing reproduction : kinship, power and technological innovation*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Gabb, J. (2004) "Critical differentials : querying the incongruities within research on lesbian parent families", *Sexualities*, 7(2) s.167–182
- Giddens, A. (1992) *The transformation of intimacy : sexuality, love, and eroticism in modern societies*. Cambridge: Polity Press.
- Haimes, E. (1990) "Recreating the family? : policy considerations relating to the 'new' reproductive technologies" i M. McNeil *et al.* (red) *The new reproductive technologies*. New York: St. Martin's Press.
- (1992) "Gamete donation and the social management of genetic origins" i M. Stacey (red) *Changing human reproduction : social science perspectives*. London: Sage.
- Haimes, E. & Weiner, K. (2000) "'Everybody's got a dad...': issues for lesbian families in the management of donor insemination", *Sociology of Health and Illness*, 22(4) s. 477–499.
- Hayden, C. (1995) "Gender, genetics and generation : reformulating biology in lesbian kinship", *Cultural Anthropology*, 10(1) s. 41–63.
- Hertz, R. (2002) "The father as an idea : a challenge to kinship boundaries by single mothers", *Symbolic Interaction* 25(1) s. 1–31.
- Hicks, S. (2005) "Queer genealogies : tales of conformity and rebellion amongst lesbian and gay foster carers and adopters", *Qualitative Social Work*, 4(3) s. 293–308.
- Holstein, J. and Gubrium, J. (2000) *The self we live by : narrative identity in a postmodern world*. Oxford: Oxford University Press.
- Jackson, S. (1998) "Telling stories : memory, narrative and experience in feminist research and theory" i K. Henwood *et al.* (red) *Standpoints and Differences*. London: Sage.
- Jones, C. (2005) "Looking like a family : negotiating bio-genetic continuity in British lesbian families using licensed donor insemination", *Sexualities*, 8(2) s. 221–237.
- Kelly, S. (2005) "A different light : examining impairment through parent narratives of childhood disability", *Journal of Contemporary Ethnography*, 34(2) s. 180–205.
- Lawler, S. (2003) "Narrative in social research" i T. May (red) *Qualitative research in action*. London: Sage.
- Lewin, E. (1993) *Lesbian mothers : accounts of gender in American culture*. London: Cornell University Press.
- (1994) "Negotiating lesbian motherhood : the dialectics of resistance and accommodation" i E. Glenn *et al.* (red) *Mothering, ideology, experience, and agency*. London: Routledge.
- Lieblich, A. *et al.* (1998) *Narrative research : reading, analysis and interpretation*. London: Sage Publications.
- Mason, J. (1996) *Qualitative researching*. London: Sage.
- Morgan, D. (1999) "Risk and family practices : accounting for change and fluidity in family life" i E. Silva and C. Smart (red) *The new family?* London: Sage.

- Nelson, F. (1999) "Lesbian families : achieving motherhood", *Journal of Gay and Lesbian Social Services*, 10(1) s.27–46.
- Nordqvist, P. (2006) "Önskat och oönskat föräldraskap: Kön och sexualitet i svensk lagstiftnings-historia om insemination", *lambda nordica*, 11(1-2) s. 30–46.
- Plummer, K. (1995) *Telling sexual stories : power, change and social worlds*. London: Routledge.
- (2001) *Documents of life 2 : an invitation to a critical humanism*. London: Sage.
- Ragoné, H. (1998) "Incontestable motivations" i S. Franklin & H. Ragoné (red) *Reproducing reproduction : kinship, power and technological innovation*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Ryan-Flood, R. (2005) "Contested heteronormativities : discourses of fatherhood among lesbian parents in Sweden and Ireland", *Sexualities*, 8(2) s. 189–204.
- Saffron, L. (1998) *Challenging conceptions : planning a family by self-insemination*. (Printed by author)
- Silva, E. & Smart, C. (1999) "The 'New' Practices and Politics of Family Life" i E. Silva & C. Smart (eds) *The new family?* London: Sage.
- Stacey, J. (1996) *In the name of the family : rethinking family values in the postmodern age*. Boston: Beacon Press.
- Strathern, M. (1992) *Reproducing the future : essays on anthropology, kinship and the new reproductive technologies*. Manchester: Manchester University Press.— (1995) "Displacing knowledge: technology and the consequences for kinship" i F. Ginsburg & R. Rapp (red) *Conceiving the new world order : the global politics of reproduction*. Berkeley: University of California Press.
- Thompson, C. (2001) "Strategic Naturalizing : Kinship in an Infertility Clinic" i S. Franklin & S. McKinnon (red) *Relative values : reconfiguring kinship studies*. Durham: Duke University Press.
- Weeks, J. *et al.* (2001) *Same sex intimacies : families of choice and other life experiments*. New York: Routledge.
- Weston, K. (1991) *Families we choose : lesbians, gays, kinship*. New York: Columbia University Press.
- Whisman, V. (1996) *Queer by choice : lesbians, gay men and the politics of identity*. Routledge: New York.
- Yanagisako, S. and Collier, J. (1987) "Toward a unified analysis of gender and kinship" i J. Collier & S. Yanagisako (red) *Gender and kinship : essays toward a unified analysis*. Stanford: Stanford University Press.

Summary

This article explores how Swedish lesbians who conceive through donor insemination and IVF, narrate their experience of planning parenthood, and whether common themes occur within these stories. Lesbian mothers conceiving through donated semen, come into conflict with cultural perceptions of reproduction and family. In Sweden, the ban was recently lifted on lesbian couples accessing assisted fertilisation, implying social changes to family formations. The study bridges four fields of research: family in late modern society, lesbian mother families, the family and reproductive technology and understandings of relatedness.

The data consists of seven qualitative semi-structured interviews with lesbians in Sweden who within a couple have conceived through donated semen. The sample was drawn from an e-mail group of homosexual families, personal

contacts, and through "snowballing". A "categorical-content" narrative approach was employed to analyse the data across narratives and to structure the findings.

The analysis reveals a common narrative structure in five phases: the wish for a child, the question of who will give birth, how to relate to the donor, how to choose the donor, and how to create siblings. Within each phase, the stories differ as the narrators mobilise various discursive resources. Prominent discourses are family as "practice" and as "biology". Findings imply that while a heterosexually gendered "social" parenthood is marginalised, "family" as heterosexual is reinforced in viewing "family as biology". Family in late modern society must therefore be understood as interpreted as in terms of both "practice" and "biology". Lesbian mother families appear to embody an ambiguous position in late modern society.

Petra Nordqvist är fil.kand. i genusvetenskap, Lunds universitet, fil.mag. i sociologi, Lunds universitet och MA Women's Studies Social Research, University of York, Storbritannien. Sedan hösten 2006 doktorerar Petra Nordqvist i ämnet "Lesbiska pars berättelser kring reproduktion och reproduktiv teknologi" vid Centre for Women's Studies, University of York, Storbritannien. Hon har tidigare bland annat publicerat texten "Önskat och oönskat föräldraskap: Kön och sexualitet i svensk lagstiftningshistoria om insemination" i *lambda nordica*, 2006 11(1-2). Nordqvists tidigare forskningsintressen har även varit diskursiva gränsdragningar i polisers och åklagares berättelser om mutfall samt personliga assistenters arbetslivsberättelser.